

Protocol

Polarisatie en

radicalisering

Inhoud Protocol	blz.
Inleiding	3
• Wat is een protocol polarisatie en radicalisering?	
• Waarom een protocol voor polarisatie en radicalisering?	
Algemene informatie over polarisatie en radicalisering	4
• Wat is polarisatie?	
• Wat is radicalisering?	
• Radicaliseringsproces	
De rol van de school	5
Radix-instrument	6
• Werkwijze radix	
Bronnen	7
Bijlage 1	8

Inleiding

Wat is een protocol voor polarisatie en radicalisering?

Een protocol voor polarisatie en radicalisering is een programma waarin staat wat een school onder polarisatie en radicalisering verstaat, hoe de school probeert om polarisatie en radicalisering te voorkomen en welke stappen de school hiertegen onderneemt.

Waarom een protocol voor polarisering en radicalisering?

School is de plek waar leerlingen elkaar ontmoeten en ook kennis maken met verschillende achtergronden, denkbeelden, waarden en normen. Het is een plek waar alle dilemma's en thema's die in de maatschappij spelen zich ook afspelen. Extremisme en radicalisering zijn zulke maatschappelijke thema's die de school binnenkomen en die zonder adequaat oppakken, kunnen leiden tot polarisatie en verharding van het gesprek.

Alle scholen in het primair- en voortgezet onderwijs zijn verplicht zorg te dragen voor een sociaal veilige school.

De Antoon van Dijkschool onderschrijft het belang van een sociaal veilige school.

In onze visie is het welbevinden van ieder individu (jong of oud) in de school één van de pijlers waarop ons onderwijs is georganiseerd om zo een maximaal toekomstperspectief te bereiken. Een veilige omgeving is voorwaarde om tot ontwikkeling te komen.

De Antoon van Dijkschool vindt samenwerking en een goede communicatie met alle betrokkenen belangrijk. Bij problemen rondom polarisatie en radicalisering zullen de directie en werknemers hun verantwoordelijkheid nemen en indien nodig overleg voeren met ouders, externe contacten en/of overige betrokkenen. Samenwerking en afstemming met ouders is van groot belang voor een effectief resultaat.

De zorg voor veiligheid is een continu doorlopend proces. Dit protocol is daarom aan verandering onderhevig en zal jaarlijks geëvalueerd worden en indien nodig geactualiseerd. Het protocol maakt onderdeel uit van het schoolveiligheidsplan. Het schoolveiligheidsplan, met daarin de gedragscode is terug te vinden op de website van onze school.

Algemene informatie over polarisatie en radicalisering

Wat is polarisatie?

Polarisatie is de verscherping van tegenstellingen tussen groepen in de samenleving die kan resulteren in spanningen tussen deze groepen en toename van de segregatie (langs etnische en religieuze lijnen). Als delen van gemeenschappen elkaar naar het leven staan is polarisatie niet meer te missen. Maar in de aanloop daarnaar toe is het moeilijker te signaleren.

Er is een aantal fasen te onderscheiden:

- 1e fase Gebrek aan contact en onwetendheid over andere bevolkingsgroepen. Men leeft langs elkaar heen. Het is 'koud'.
- 2e fase Afkeurende uitspraken over andere bevolkingsgroepen. Versterking van het wij/zij gevoel en de toename van discriminatie en racisme. Het wordt 'ongezelliger'
- 3e fase Er zijn incidenten en openlijke confrontaties. Het 'schuurt'.
- 4e fase De situatie escaleert: Incidenten worden structureel, daderschap en slachtofferschap gaan heen en weer.

Wat is radicalisering?

Radicalisering is het proces, waarbij een persoon of groep in toenemende mate bereid is de consequenties te aanvaarden van de strijd voor een samenleving die niet strookt met onze democratische rechtsorde. Radicalisering is een grillig verlopend proces waarbij iemand geraakt wordt door radicaal gedachtegoed, afdrijft van democratie en toegroeit naar extremisme. Diegene raakt geïnspireerd en gaat geloven in een extremistisch wij-zij verhaal en gaat daar steeds meer persoonlijke consequenties aan verbinden.

Radicaliseringsproces

Een radicaliseringsproces ontstaat niet zomaar. Daar is een voedingsbodem voor nodig, die voor iedereen anders is.

Het proces van radicalisering begint zodra mensen met onvervulde vragen hun antwoorden vinden in radicale ideologieën en zich deze ideologieën eigen gaan maken.

Er is geen eenduidig profiel met kenmerken en/of gedragingen waaruit afgeleid kan worden dat er sprake is van radicalisering. Wel zijn jongeren met psychiatrische problematiek en/of minder begaafde jongeren extra kwetsbaar en gevoelig voor ronselaars. Toch zijn er wel degelijk bepaalde zaken waar je op kunt letten zoals gevoelens van frustratie, discriminatie, vernedering, uitsluiting, achterstelling en vooral onrecht. Deze gevoelens kunnen uit eigen ervaring zijn maar ook vanuit de media en "horen-zeggen".

De rol van de school

Bijdragen aan het voorkomen van radicalisering begint bij goed onderwijs voor alle leerlingen, waarbij iedereen gezien en erkend wordt (proactief). Op het moment dat de wereld van radicalisering de school binnenkomt (leerlingen reageren bijvoorbeeld op aanslagen, of leerlingen geven signalen af die mogelijk duiden op radicalisering) dan zijn preventieve maatregelen gewenst. Polarisatie en radicalisering liggen dan op de loer en het is de verantwoordelijkheid van de school een bijdrage te leveren om dat te voorkomen. Het daadwerkelijk inschakelen van externen vanwege vermoedens van radicalisering is curatief. Het melden van radicalisering is repressief. Vanaf dat moment is er voor de school geen taak in de begeleiding van de jongere meer weggelegd. Die ligt bij politie en justitie.

Niveau	Proactief “voordat er wat aan de hand is”	Preventief Naar aanleiding van “maatschappelijke” gebeurtenissen die school raken	Curatief Naar aanleiding van specifieke aanleiding	Repressief Naar aanleiding van een ernstig incident of melding
School	School als leefgemeenschap. Relatie met ouders opbouwen. Netwerk opbouwen. Visie formuleren en uitdragen.	Ouders betrekken Netwerk raadplegen Docenten informeren, steunen, afspraken maken	Signaleren en consulteren Netwerk raadplegen en inschakelen Ouders informeren	Direct inschakelen van politie, gemeente, NCT, Jeugdzorg of veiligheidshuis. Zij gaan ermee aan de slag.
Klas	Burgerschap: - Kennis - Vaardigheden - Houding	Dialogoog/gesprek in de klas. Verdiepen in elkaars meningen. Bronnen, feiten: onderzoeken	Klas informeren	
Leerling	Relatie opbouwen met leerlingen: kennen en gekend worden. Verdiepen in de leerling en diens achtergrond.	Individuele gedragsveranderingen signaleren en onderzoeken. Het gesprek aangaan.		

Radicx-instrument.

Om risicofactoren van jongeren in beeld te krijgen en om een inschatting te maken of er gereede zorgen zijn dat een jongere radicaliseert, is het instrument Radicx ontwikkeld. Dit intervisie-instrument kan houvast bieden bij “een-niet-pluis gevoel” en argumenten geven om bepaalde interventies wel/niet te doen.

Nadat de leefwereld van de jongere in beeld is gebracht, vindt een interpretatie plaats van de feiten. Er zijn verschillende uitkomsten denkbaar:

- Er zijn zorgen op het gebied van radicalisering. Specifiek advies of hulp moet worden ingeschakeld.
- Er zijn zorgen. Deze duiden niet op radicalisering maar op bijvoorbeeld problemen thuis of psychische problemen. Specifieke hulp moet worden ingeschakeld.
- Er is op een aantal terreinen nog onvoldoende informatie beschikbaar waardoor verder onderzoek nodig is, bijvoorbeeld in gesprek te gaan met klasgenoten, ouders of andere belangrijke actoren.
- Het lijkt erop dat de jongere “extremer” gedrag laat zien maar dit is passend bij de puberteit en heeft begrenzing nodig.

Werkwijze Radicx

Breng een aantal mensen bij elkaar die de jongere goed kennen en doorloop met elkaar de volgende zes stappen.

Stap 1. Start casus

- Over wie gaat het?
- Wat maakt dat we ons zorgen maken over deze jongere?

Om de zorgen op een rij te zetten, kunnen gerichte vragen op de domeinen: gedrag, contacten, culturele/religieuze uitingen en politieke/ideologische uitingen behulpzaam zijn (zie bijlage 1)

Stap 2. Opschrijven feiten en gedrag

Iedereen schrijft zichtbaar gedrag van en feiten over de jongere op.

Stap 3. Inventarisatie ondersteunende en bedreigende factoren

Plenair worden de bevindingen van iedereen geïnventariseerd. Hierbij wordt, waar mogelijk, onderscheid gemaakt tussen ondersteunende, neutrale of bedreigende factoren.

Stap 4. Vragenronde

Welke vragen leven er nog? Wat willen we nog weten?

Stap 5. Opmaken balans

Vragen die hierbij kunnen helpen:

- Wat is het algemene beeld? En wat valt hierbij op?
- Weten we genoeg over alle domeinen?
- Wat is de rol van de religie?

- Is er sprake van veel bedreigend gedrag/contacten/uitingen?
- Hoe ligt de verhouding tussen ondersteunend en bedreigend gedrag?

Over het algemeen kan gesteld worden dat de stapeling aan bedreigende factoren het risico op een negatief ontwikkelingspad vergroot. Wanneer veel vragen uit de kolom ideologische en politieke opvattingen bevestigend beantwoord worden, is er bij deze jongere de kans aanwezig op een beginnend proces van radicalisering.

Verdieping van religieus gedrag, of uiterlijke kenmerken daarvan, kan een uiting zijn van het zoeken naar een eigen identiteit. Zonder de ideologische component is er geen aanleiding om te denken aan radicalisering. Het is wel zaak om in gesprek te gaan met de betrokken leerling.

Ondersteunende contacten zijn helpend in de ontwikkeling en kunnen een tegenwicht vormen voor mogelijk bedreigend gedrag of bedreigende contacten.

Stap 6. Welke acties zijn nodig?

Wat staat de school te doen?

- Is er zorg nodig voor de jongere?
- Op welk gebied heeft de zorg betrekking? (gedrag, weerbaarheid, zoeken naar identiteit of mogelijke radicalisering)
- Wie is hiervoor de meest aangewezen persoon binnen de school?
- Welke persoon of instantie kan er nog meer (eventueel extern) bij betrokken worden?

Bronnen:

- www.schoolveiligheid.nl/po-vo/thema/radicalisering
- Toolbox – extremisme. nctv.nl (NCTV = Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid)
- “Puberaal, lastig of radicaliserend” – Spee en Reitsma, 2015
- Ministerie van Veiligheid en Justitie
- Nederlands Jeugd instituut – polarisatie en radicalisering, servicedocument bedoeld voor instellingen uit onderwijs, jeugdzorg en welzijn.
- Terrorisme and radicalisation (Terra), 2015
- VO-raad

Bijlage 1.

Gerichte hulpvragen stap 1 Radicx instrument

Vragen domein 1: Gedrag

Persoonskenmerken

- Uit de jongere frustratie over zijn eigen positie?
- Voelt de jongere zich achtergesteld of gediscrimineerd?
- Hoe denkt de jongere over zichzelf? (zelfbeeld en zelfvertrouwen)
- Is de jongere vatbaar voor de invloed van anderen?
- Is de jongere kwetsbaar vanwege zijn psychische en/of verstandelijke vermogens?
- Heeft de jongere een strafblad?
- Is de jongere in aanraking geweest met de politie?
- Heeft de jongere andere belangrijke kenmerken? (positief of negatief)

Vragen domein 2: Contacten

Thuis/gezin/familie

- Hoe is het contact met de ouders?
- Hebben de ouders grip op de jongere?
- Weten de ouders wat de jongere zoal doet?
- Zijn er problemen in het gezin?
- Wat is er bekend over eventuele broers en zussen?
- Spelen er andere opvallende zaken binnen het gezin? (positief of negatief)
- Wat weet je over de sociale omgeving van de jongere? (groot, divers, beperkt etc.)

School

- Is er sprake van veranderingen in de schoolprestaties? (positief of negatief)
- Spijbelt de jongere?
- Zijn er veranderingen in de houding en opstelling van de jongere jegens leraren op school?
- Spelen er andere opvallende zaken op school? (positief of negatief)

Vrijtijdsbesteding

- Wat doet de jongere in zijn vrije tijd?
- Met welke mensen gaat de jongere om?
- Is er sprake van veranderingen in de vriendengroep?
- Zijn er zorgen geuit door vrienden?
- Heeft de jongere veel verschillende soorten vrienden? Wie zijn z'n vrienden?
- Zit de jongere veel op internet en social media?
- Weet je wat de jongere doet op internet?
- Zijn er andere zaken die opvallen in vrijetijdsbesteding? (positief of negatief)

Overig

- Ondersteuning (jeugdzorg, maatschappelijk werk etc.)

Vragen domein 3: Culturele/religieuze uitingen

- Zijn er veranderingen in uiterlijkheden, zoals bijvoorbeeld kleding?
- Zijn er veranderingen in religieuze uitingen, zoals bidden, moskeebezoek, etc.?
- Gaat de jongere in discussie over de religieuze beleving van anderen?
- Zijn er veranderingen in culturele uitingen zoals het bezoeken van culturele evenementen?

Vragen domein 4: Politieke/ideologische uitingen

- Voelt de jongere zich betrokken bij politieke gebeurtenissen die te maken hebben met Jihad, Syrië, aanslagen?
- Keurt de jongere geweld goed?
- Wil de jongere anderen overtuigen van zijn (politieke) opvattingen?
- Kijkt de jongere gewelddadige filmpjes op internet?
- Draagt de jongere politieke symbolen?
- Erkent de jongere gezag?
- Erkent de jongere de democratie?
- Zijn er andere zaken waardoor er zorgen zijn?
- Is er sprake van positieve uitingen rondom Jihad, Syrië, politieke aanslagen etc.?
- Is er sprake van opmerkelijk gedrag, ideologisch gekleurde gespreksonderwerpen of provocerende uitspraken?
- Gebeurt dit op meerder plaatsen? (ook buiten de school)
- Spreekt uit de houding en gezichtsuitdrukking dat de jongere het meent?
- Voelt de jongere zich persoonlijk aangevallen bij een weerwoord?
- Is de jongere betrokken bij conflicten rond dit domein?
- Heeft de jongere een negatieve kijk op de samenleving?
- Heeft de jongere (veel) vrienden met afwijkende ideeën die ideologisch gekleurd zijn?
- Gedragen zijn vrienden zich net zoals hij?
- Stelt de jongere de Nederlandse wetgeving ter discussie?
- Neemt de jongere afstand van de Nederlandse wetgeving?
- Zijn er de laatste tijd veranderingen in het gedrag zichtbaar bij de jongere?
- Zijn er gedragingen waardoor je denkt aan radicalisering? Zo ja, welke?